ਐੱਮ/ਐੱਸ ਸ਼੍ਰੀ ਦਾਨੇਸ਼ਵਰੀ ਵਪਾਰੀ

ਬਨਾਮ

ਸੰਜੈ ਜੈਨ ਅਤੇ ਹੋਰ

(ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 61-62/2011)

21 ਅਗਸਤ, 2019

[ਆਰ. ਭਾਨੂਮਥੀ ਅਤੇ ਏ. ਐੱਸ. ਬੋਪੰਨਾ, ਜੇ. ਜੇ.]

ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ, 1881: ਐਸ. ਐਸ. 138, 139 – ਚੈੱਕ ਦੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ-ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਘਾਟ-ਐਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤ। 138 – ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਤੋਂ ਚਾਵਲ ਦੇ ਥੈਲੇ ਖਰੀਦਦਾ ਸੀ-ਕਦੇ ਕ੍ਰੈਡਿਟ 'ਤੇ ਅਤੇ ਕਦੇ ਨਕਦ' ਤੇ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਚੈੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਸਨ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਖਰੀਦ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਨ ਜਿਸ ਲਈ ਕੋਈ ਭੁਗਤਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ-ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਖਰੀਦ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕੋਲ ਖਾਲੀ ਚੈੱਕ ਛੱਡ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਰਸੀਦਾਂ ਜਾਰੀ ਕਰਦਾ ਸੀ; ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨਾਲ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੁਆਰਾ ਛੱਡੇ ਗਏ ਖਾਲੀ ਚੈੱਕਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰੋ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ ਸਨ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੈੱਕਾਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ-ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਕਰਜ਼ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕਥਿਤ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ-ਆਯੋਜਿਤਃ ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਪਾਰਕ/ਵਪਾਰਕ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਵਿੱਚ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਚਾਵਲ ਦੇ ਥੈਲਿਆਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਲਈ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਚੈੱਕ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ ਕੋਈ ਕਦਮ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਿਆ ਅਤੇ ਵਪਾਰਕ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਪੈਸੇ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੈੱਕ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ-ਹੇਠ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਤਿੰਨ ਚੈੱਕਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤਿੰਨ ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਚੈੱਕ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕੋਲ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਅਸੰਗਤਤਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਐਸ. .. 139 ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਸੀ-ਹੇਠ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੁਆਰਾ ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਢੰਗ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਨਿਯੰਤਰਣ ਨਹੀਂ ਸੀ-ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ

ਗਿਆ ਸੀ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਖਾਲੀ ਚੈੱਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਸੀ-ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਵਸਤਾਂ ਨਕਦ ਵਿੱਚ ਵੇਚੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਚਾਵਲ ਦੇ ਥੈਲੇ ਕ੍ਰੈਡਿਟ' ਤੇ ਵੇਚੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਕ੍ਰੈਡਿਟ 'ਤੇ ਵੇਚੇ ਗਏ ਸਮਾਨ ਲਈ ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ-ਇਹ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਸੀ ਕਿ ਚੈੱਕ ਵਿਚਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਿਤ ਨਹੀਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਕਰਜ਼ਾ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਕ੍ਰੈਡਿਟ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਖਰੀਦ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ' ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਹੋਂਦ ਬਾਰੇ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਲਈ ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ-ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਰਸੀਦਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਐਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਠਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਨੁਮਾਨ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। 139 – ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਕਰਜ਼ਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਚੈੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ' ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਕਰਜ਼ੇ ਨੂੰ ਚੁਕਾਉਣ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ-ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲਾ ਟਿਕਾਊ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ-ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਐੱਸ. 138 ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ।

ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ, 1881: ਐਸ. ਐਸ. 138, 139 – ਧਾਰਕ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਅਨੁਮਾਨ-ਆਯੋਜਿਤਃ ਐਸ ਦੇ ਅਧੀਨ. 138, ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਦਰਾਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਐਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਅਨੁਮਾਨ. 139 ਧਾਰਕ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ - s.139 ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਧਾਰਨਾ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਚੈੱਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ s ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। 138 ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਰਜ਼ੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਅਦਾਇਗੀ ਲਈ ਹੈ-ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਬੋਝ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਉੱਤੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਚੈੱਕ ਉਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ-ਇਹ ਦੋਸ਼ੀ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਨ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਤਾਂ ਦਾ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰੇ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕਰਜ਼ਾ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਚੈੱਕ ਵਿਚਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਿਤ ਨਹੀਂ ਹਨ-ਤੁਰੰਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਵਜੋਂ ਜਾਂਚ ਕੇ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਉਸ ਉੱਤੇ ਪਾਏ ਗਏ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਬੋਝ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਚੈੱਕ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਉੱਤੇ ਖਰੀਦੇ ਗਏ ਚਾਵਲ ਦੇ ਥੈਲਿਆਂ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ - ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਦੀ ਜਾਂਚ, ਐਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਨੁਮਾਨ। 139 ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਹ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੈੱਕ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਰਜ਼ੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਦੇਣਦਾਰੀ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਅਦਾਲਤ ਨੇ

ਰੱਖਿਆਃ 1. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਸੀਦਾਂ-ਐਕਸ 16/ਸੀ ਅਤੇ Ex.-22 ਸੀ ਤੋਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਕਮ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਰਸੀਦ ਵਿੱਚ ਇਹ

ਸਮੀਕਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਚੈੱਕ ਵਸੂਲੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ"। ਜਵਾਬਦੇਹ-ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਡੀ ਡਬਲਯੂ-2 ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਵਪਾਰਕ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਖਾਲੀ ਚੈੱਕ ਛੱਡ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਡੀ ਡਬਲਯੂ-2 ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਤੋਂ ਚਾਵਲ ਦੇ ਥੈਲੇ ਖਰੀਦਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਚੈੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਕੋਲ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਚੈੱਕ ਡੀਡਬਲਯੂ-2 ਦੀ ਲਿਖਤ ਵਿੱਚ ਸਨ। ਆਪਣੇ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ, ਡੀ ਡਬਲਯੂ-2 ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਚਾਵਲ ਦੀ ਖਰੀਦ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਰਕਮ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਸੀ, ਪਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਚਾਵਲ ਦੀ ਖਰੀਦ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਰਕਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਚੈੱਕ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਕਾਰੋਬਾਰ/ਵਪਾਰਕ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਚਾਵਲ ਦੇ ਥੈਲਿਆਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਲਈ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਚੈੱਕ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। [ਪਾਰਸ 13,14] [379-ਸੀ; 380-ਏ-ਸੀ]

2.1 ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਚੈੱਕਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ Nos.2463, ਮਿਤੀ 18.08.2003; 2480 ਮਿਤੀ 25.08.2003 ਅਤੇ 2497 ਮਿਤੀ 08.08.2003 ਵਾਲੇ ਤਿੰਨ ਚੈੱਕਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ No.2497 ਵਾਲਾ ਚੈੱਕ 18.08.2003 ਜਾਂ 25.08.2003 ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਅਸੰਗਤ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਆਮ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤਿੰਨ ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੈੱਕ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਕੋਲ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਉੱਤੇ, ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ 08.08.2003 ਉੱਤੇ No.2497 ਵਾਲਾ ਚੈੱਕ ਕਿਉਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹ 25.08.2003 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਤਿੰਨ ਚੈੱਕਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੰਗਤਤਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 139 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਪਲਬਧ ਅਨੁਮਾਨ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੁਆਰਾ ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਢੰਗ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਨਿਯੰਤਰਣ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਚੈੱਕ No.2497 ਨੂੰ ਏ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਮਿਤੀ ਯਾਨੀ 08.08.2003 'ਤੇ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਖਾਲੀ ਚੈੱਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 15] [380-D-G]

। 2.2 ਸੈਕਸ਼ਨ 139 ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਧਾਰਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਸੁਭਾਅ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਇੱਕ ਚੈੱਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਰਜ਼ੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੇ ਪੂਰੇ ਜਾਂ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਡਿਸਚਾਰਜ ਲਈ ਹੈ। ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਬੋਝ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਉੱਤੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਯੋਗ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਕਿ ਉਹ

ਅਜਿਹੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦਾ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰੇ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕਰਜ਼ਾ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਚੈੱਕ ਵਿਚਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਿਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਤੁਰੰਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਵਜੋਂ ਜਾਂਚ ਕੇ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਉਸ ਉੱਤੇ ਪਾਏ ਗਏ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਬੋਝ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਉੱਤੇ ਖਰੀਦੇ ਗਏ ਚਾਵਲ ਦੇ ਥੈਲਿਆਂ ਲਈ ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਨਾਲ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 139 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਨੁਮਾਨ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੈੱਕ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਰਜ਼ੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਦੇਣਦਾਰੀ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਚੈੱਕ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਉੱਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਖਰੀਦ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਆਪਣੇ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ, ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੈੱਕ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਉੱਤੇ ਖਰੀਦੀਆਂ ਗਈਆਂ ਵਸਤਾਂ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਨਕਦੀ ਅਤੇ ਖਰੀਦ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਖਰੀਦ ਬਾਰੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। [ਪਾਰਸ 16-18] [381-A-C; 383-D-G]

3. ਇਹ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਸੀ ਕਿ ਚੈੱਕ ਵਿਚਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਿਤ ਨਹੀਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਕਰਜ਼ਾ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਵਾਬਦੇਹ-ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤੇ ਗਏ receipts-Ex.-22/C (ਕੋਲੀ) ਨੇ ਕ੍ਰੈਡਿਟ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਖਰੀਦ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ' ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਹੋਂਦ ਬਾਰੇ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਲਈ ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ receipts-Ex.22/C (ਕੋਲੀ) ਦੁਆਰਾ, ਜਵਾਬਦੇਹ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਨੇਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 139 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਠਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਨੁਮਾਨ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਸਨ। ਕਿ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਕਰਜ਼ਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਕਰਜ਼ੇ ਨੂੰ ਚੁਕਾਉਣ ਲਈ ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਵਾਬਦੇਹ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਵਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ; ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਚੈੱਕ ਦਾ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਸਾਲ 2003 ਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਦੂਰ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕੈਦ ਦੀ ਕੋਈ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। [ਪਾਰਸ 19-20] [383-H; 384-A-D]

ਕੁਮਾਰ ਐਕਸਪੋਰਟਸ ਬਨਾਮ ਸ਼ਰਮਾ ਕਾਰਪੋਟਸ (2009) 2 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 513: [2008] 17 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 572-'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ।

ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ

[2008] 17 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 572। 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰੋ। ਪੈਰਾ 17

ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨਿਆਂਇਕ ਫੈਸਲਾਃ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰ. 61-62/2011

ਅਰੁਣ R.Pedneker, ਹਿਤੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸ਼ਰਮਾ, ਵੀ. ਐੱਨ. ਰਘੂਪਤੀ, ਵਕੀਲ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ।

ਦੇਵਦੱਤ ਕਾਮਤ, ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ, ਰਾਜੇਸ਼ ਇਨਾਮਦਾਰ, ਜਾਵੇਦੁਰ ਰਹਿਮਾਨ, ਆਦਿੱਤਿਆ ਭੱਟ, ਅਸ਼ਵਿਨ ਜੀ. ਰਾਜ, ਰਉਫ ਰਹੀਮ, ਵਕੀਲ। ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ। ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ

ਆਰ. ਭਾਨੂਮਥੀ, ਜੇ.

1. ਇਹ ਅਪੀਲਾਂ 2006 ਵਿੱਚ ਬੰਬਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਆਈ. ਡੀ. 1 ਅਤੇ ਆਈ. ਡੀ. 2 ਵਿੱਚ 54 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਦੋਸ਼ੀ ਸੰਜੇ ਜੈਨ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

2. ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਖੇਪ ਤੱਥ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨਃ - ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਆਪਣੀ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਵਸਤਾਂ ਅਤੇ ਚੈਲਾਂ ਦੇ ਥੈਲਿਆਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਜਵਾਬਦੇਹ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜੋ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਬੇਇੱਜ਼ਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਦੋ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ ਏ ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਤਹਿਤ-ਸ਼ਿਕਾਇਤ No.339 OA/NI/2004/A ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ No.499/OA/NI/2004/A ਜਵਾਬਦੇਹ-ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਚੈੱਕਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ 'ਤੇ ਬੇਇੱਜ਼ਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਭੁਗਤਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

3. ਆਈ. ਡੀ. 1 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਵਾਬਦੇਹ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਯੂ. ਟੀ. ਆਈ. ਬੈਂਕ ਉੱਤੇ ਤਿੰਨ ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨਃ -

	ਮਿਤੀ।	ਨੰਬਰ।	ਰਕਮ
1.	08.08.2003	002497।	Rs.17,540.00
2.	18.08.2003।	002463।	Rs.17,871.00

3. 25.08.2003। 002480। Rs.17,760.00

_____

ਲ = Rs.53,171.00

4. ਕੇਸ No.499/OA/NI/2004/A ਵਿੱਚ, ਜਵਾਬਦੇਹ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਨੌਂ ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈਃ -

	ਮਿਤੀ।	ਨੰਬਰ।	ਰਕਮ
1.	01.09.2003	00248।	Rs.18,000.00
2.	15.09.2003।	633427।	Rs.20,000.00
3.	22.09.2003	633428	Rs.20,000.00
4.	29.09.2003	633429।	Rs.20,000.00
5.	03.10.2003	531977	Rs.25,000.00
6.	06.10.2003।	633430।	Rs.20,979.00
7.	13.10.2003।	531975।	Rs20,000.00
8.	27.10.2003।	531976।	Rs.25,000.00
9.	10.11.2003।	531978।	Rs.25,000.00

_____

ਕੁੱਲ = 1,93 ਰੁਪਏ, 979.00

5. ਜਦੋਂ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਚੈੱਕ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਵੈਸਟਰਨ ਬੈਂਕ, ਮਾਰਗਾਓ ਸ਼ਾਖਾ ਨੂੰ ਨਕਦੀਕਰਨ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਤਾਂ ਬੈਂਕ ਦੁਆਰਾ 04.02.2004 ਅਤੇ 20.02.2004 ਉੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ ਚੈੱਕ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ "ਫੰਡਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ/ਫੰਡ ਨਾਕਾਫ਼ੀ" ਅਤੇ "ਫੰਡ ਨਾਕਾਫ਼ੀ" ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 05.02.2004 ਅਤੇ 23.02.2004 ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਚੈੱਕ ਦੀ ਰਕਮ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਕਥਿਤ ਨੋਟਿਸ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ - ਦੋਸ਼ੀ; ਹਾਲਾਂਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਨੋਟਿਸਾਂ ਦੀ ਰਸੀਦ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਭੁਗਤਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਚੈੱਕਾਂ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਉਸ ਰਕਮ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਲਈ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ

ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

6. ਬਚਾਅ ਪੱਖ-ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਰਸੀਦਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੋਵੇਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਚਾਅ ਪੱਖ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਕਈ ਵਾਰ ਕ੍ਰੈਡਿਟ 'ਤੇ ਚਾਵਲ ਦੇ ਥੈਲੇ ਖਰੀਦਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਨਕਦ ਭੁਗਤਾਨ' ਤੇ ਚਾਵਲ ਦੇ ਥੈਲੇ ਖਰੀਦਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਸੀ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲਿਖਤੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਨਕਦ ਖਰੀਦ ਵੀ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਖਰੀਦ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕੋਲ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਜੋਂ ਖਾਲੀ ਚੈੱਕ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 139 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਨੁਮਾਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ।

7. ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਵਿਸ਼ਾ ਚੈੱਕ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੇ ਮਾਲ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਜੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜਿਸ ਲਈ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਨਕਦ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਬੰਧਤ ਰਸੀਦਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ ਕਿ ਚੈੱਕ ਉਸ ਨੂੰ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੇ ਮਾਲ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜਿਸ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਨਕਦ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੀ ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰੇ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਨਕਦ ਅਦਾਇਗੀ ਹੋਰ ਵਸਤਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ ਅਤੇ ਚੈੱਕ ਚਾਵਲ ਦੇ ਥੈਲਿਆਂ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਮੰਨਦਿਆਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਕੇਸ ਇਕਸਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

8. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਧਿਰਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਇੱਕ ਵਪਾਰਕ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਸੀ ਅਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮਿਆਂ 'ਤੇ ਖਰੀਦਦਾਰੀ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਖਾਤੇ ਚਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਨਕਦ ਅਤੇ ਚੈੱਕ ਦੋਵਾਂ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਵਪਾਰਕ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਨਕਦ ਭੁਗਤਾਨ ਅਤੇ ਚੈੱਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਭੁਗਤਾਨ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਏ ਵਿੱਚ ਨਾ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 139 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਪਲਬਧ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਨੁਮਾਨ ਨੂੰ ਵੇਖੋ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਦੋਸ਼ੀ ਠੋਸ ਅਤੇ ਇਕਸਾਰ ਸਬੂਤ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਕੇ ਅਨੁਮਾਨ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ

ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ। ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲਾ ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 139 ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

9. ਜਵਾਬਦੇਹ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਜਦੋਂ ਵਸਤਾਂ-ਚਾਵਲ ਦੇ ਥੈਲੇ ਖਰੀਦਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਕੋਲ ਚੈੱਕ ਛੱਡ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਸਤਾਂ ਲਈ ਨਕਦ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਦਾ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਰਸੀਦਾਂ ਜਾਰੀ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਚਾਵਲ ਦੇ ਥੈਲਿਆਂ ਲਈ ਪੈਸੇ ਮਿਲੇ ਸਨ, ਪਰ ਉਹ ਚੈੱਕ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੈੱਕਾਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਵਿਰੁੱਧ ਝੂਠੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ 02.09.2003 ਤੋਂ 17.11.2003 ਅਤੇ receipts-Ex.16/C (ਕੋਲੀ) ਤੱਕ ਵੀਹ receipts-Ex.-22/C (ਕੋਲੀ) ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਰਸੀਦਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਰਕਮ ਰੁਪਏ ਹੈ-ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਸਹੀ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 139 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਨੁਮਾਨ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

10. ਅਸੀਂ ਦਲੀਲਾਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ' ਤੇ ਹੋਰ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਵਿਚਾਰਨ ਯੋਗ ਬਿੰਦੂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਸਨ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਉਸ ਦਾ ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਚੈੱਕ ਕਥਿਤ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

11. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਆਪਣਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਕਮਿਸ਼ਨ ਏਜੰਟ/ਵਪਾਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਉਸ ਦੀ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਚਾਵਲ ਦੇ ਥੈਲੇ ਸਪਲਾਈ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਚਕਾਰ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਇੱਕ ਵਪਾਰਕ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਸੀ। ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਖਾਤੇ ਚਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਚਾਵਲ ਦੇ ਥੈਲੇ ਕਦੇ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਉੱਤੇ ਅਤੇ ਕਦੇ ਨਕਦ ਉੱਤੇ ਖਰੀਦਦਾ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ, ਪੀਡਬਲਯੂ-1-ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਲਈ ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਕਦ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ Ex.-16/C (ਕੋਲੀ) ਅਤੇ Ex.-22/C (ਕੋਲੀ) ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਹਾਲਾਂਕਿ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਵਾਬਦੇਹ-ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਚੈੱਕ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਵਾਬਦੇਹ-ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ receipts-Ex.-22/C (ਕੋਲੀ) 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨਃ -

Sr.Nol	ਰਸੀਦ ਨੰ.	ਮਿਤੀ	ਰਕਮ

1.	1276	02.09.2003	Rs.16,000/-
2.	1291	04.09.2003	Rs.2000/-
3.	1340	08.09.2003	Rs.16,000/-
4.	1489	27.09.2003	Rs.20000/-
5.	1556	03.10.2003	Rs.20,000/-
6.	1615	06.10.2003	Rs.14,500/-
7.	1621	08.10.2003	Rs.5000/-
8.	1682	13.10.2003	Rs.15500/-
9.	1689	13.10.2003	Rs3300/-
10.	1746	20.10.2003	Rs.17000/-
11.	1763	23.10.2003	Rs1500/-
12.	1760	23.10.200	Rs2300/-
13.	1808	27.10.2003	Rs.16,000/-
14.	1828	01.11.2003	3000/- ਰੁਪਏ
15.	1882	05.11.2003	Rs20000/-
16.	1942	11.11.2003	Rs15000/-
17.	1941	11.11.2003	Rs3000/-
18.	1953	15.11.2003	Rs3000/-
19.	1958	17.11.2003	Rs.12000/-
20.	2001	17.11.2003	3000/- ਰੁਪਏ

12. ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨਕਦ ਖਰੀਦ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਨਕਦ ਮੈਮੋ/ਰਸੀਦਾਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਵੀਹ ਰਸੀਦਾਂ ਨਕਦ ਵਿਕਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ-ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਚੈੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹਨ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਏ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਖਰੀਦ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ।ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਭੁਗਤਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕ੍ਰੈਡਿਟ 'ਤੇ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਖਰੀਦ ਦੇ ਬਕਾਏ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਖਰੀਦ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕੋਲ ਖਾਲੀ ਚੈੱਕ ਛੱਡ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਲਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਰਸੀਦਾਂ ਜਾਰੀ ਕਰਦਾ ਸੀ; ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕੋਲ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੁਆਰਾ ਛੱਡੇ ਗਏ

ਖਾਲੀ ਚੈੱਕ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੈੱਕਾਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

13. ਜਿਵੇਂ ਕਿ receipts-Ex.-16/C (ਕੋਲੀ) ਅਤੇ Ex.-22/C (ਕੋਲੀ) ਤੋਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਕਮ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਰਸੀਦਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਮੀਕਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਚੈੱਕ ਵਸੂਲੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ"। receipt-Ex.-16 (ਕੋਲੀ) ਦਾ ਫਾਰਮੈਟ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈਃ -

ਐੱਮ (ਸੀਐੱਸਟੀ) 4265 ਡੀਟੀ। 4.9.91। ਟੈਲੀਫੋਨਃ .....

ਐੱਮ (ਐੱਸਟੀ) 6104 ਡੀਟੀ। 4.9.91 ਰੈਸਃ .....

ਮੈਸਰਜ਼ ਸ਼੍ਰੀ ਦਾਨੇਸ਼ਵਰੀ ਵਪਾਰੀ

ਜਨਰਲ ਮਰਚੈਂਟ ਐਂਡ ਕਮਿਸ਼ਨ ਏਜੰਟ

ਦੁਕਾਨ ਨੰਬਰ 8, ਮਸਜਿਦ ਬਿਲਡਿੰਗ

ਮਾਲਭਰ, ਮਾਰਗਾਓ-ਗੋਆ

No.1145। ਮਿਤੀਃ 18.8.03

ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ

ਮੈਸਰਜ਼ ਸ਼ਾਂਤਦੁਰਗਾ ਸਟੋਰਜ਼, ਮਾਰਗਾਓ ਦੇ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸਿਰਫ਼ ਪੰਦਰਾਂ ਹਜ਼ਾਰ, ਨਕਦ/ਚੈੱਕ/ਡਰਾਫਟ Rs.15,000/- ਦੁਆਰਾ।

ਐੱਮ/ਐੱਸ ਲਈ ਸ਼੍ਰੀ ਦਾਨੇਸ਼ਵਰੀ ਵਪਾਰੀ

। ਐੱਲ/ਐੱਫ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _

ਚੈੱਕ ਵਸੂਲੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਕੇਸ ਇਹ ਹੈ ਕਿ receipts-Ex.-22/C (ਕੋਲੀ) ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਨਕਦ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀਆਂ ਕਿ Ex.-22/C (ਕੋਲੀ) ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੁਆਰਾ ਨਕਦ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਚੈੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਤੋਂ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਖਰੀਦ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜੋ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਕਰਜ਼ਾ ਹੈ।

14. ਡੀ ਡਬਲਯੂ-2 ਜਵਾਬਦੇਹ-ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਪਿਤਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ, ਡੀ ਡਬਲਯੂ-2 ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਵਪਾਰਕ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਖਾਲੀ ਚੈੱਕ ਛੱਡ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਡੀ ਡਬਲਯੂ-2 ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਤੋਂ ਚਾਵਲ ਦੇ ਥੈਲੇ ਖਰੀਦਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਚੈੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਕੋਲ ਛੱਡ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਚੈੱਕ ਡੀਡਬਲਯੂ-2 ਦੀ ਲਿਖਤ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ, ਡੀ ਡਬਲਯੂ-2 ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਚਾਵਲ ਦੀ ਖਰੀਦ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਰਕਮ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਪਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਚਾਵਲ ਦੀ ਖਰੀਦ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਰਕਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਚੈੱਕ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਕਾਰੋਬਾਰ/ਵਪਾਰਕ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਚਾਵਲ ਦੇ ਥੈਲਿਆਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਲਈ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਚੈੱਕ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਚੈੱਕ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ ਕੋਈ ਕਦਮ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਿਆ ਅਤੇ ਵਪਾਰਕ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਪੈਸੇ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਚੈੱਕ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਹਨ।

15. ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਚੈੱਕਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ Nos.2463, ਮਿਤੀ 18.08.2003; 2480 ਮਿਤੀ 25.08.2003 ਅਤੇ 2497 ਮਿਤੀ 08.08.2003 ਵਾਲੇ ਤਿੰਨ ਚੈੱਕਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ No.2497 ਵਾਲਾ ਚੈੱਕ 18.08.2003 ਜਾਂ 25.08.2003 ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਅਸੰਗਤ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਆਮ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤਿੰਨ ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੈੱਕ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਕੋਲ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਉੱਤੇ, ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ 08.08.2003 ਉੱਤੇ No.2497 ਵਾਲਾ ਚੈੱਕ ਕਿਉਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹ 25.08.2003 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਉਪਰੋਕਤ ਤਿੰਨ ਚੈੱਕਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੰਗਤਤਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 139 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਪਲਬਧ ਅਨੁਮਾਨ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਛੱਡੇ ਗਏ ਖਾਲੀ ਚੈੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਕੋਲ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੁਆਰਾ ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਢੰਗ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਨਿਯੰਤਰਣ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਚੈੱਕ No.2497 ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਮਿਤੀ ਯਾਨੀ 08.08.2003 'ਤੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਖਾਲੀ ਚੈੱਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਸੀ

16. ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਦਰਾਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 139 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਅਨੁਮਾਨ ਧਾਰਕ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ

ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਸੈਕਸ਼ਨ 139 ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਧਾਰਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਸੁਭਾਅ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਇੱਕ ਚੈੱਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਰਜ਼ੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੇ ਪੂਰੇ ਜਾਂ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਡਿਸਚਾਰਜ ਲਈ ਹੈ। ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਬੋਝ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਉੱਤੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਯੋਗ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

17. ਇਹ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦਾ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰੇ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕਰਜ਼ਾ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਚੈੱਕ ਵਿਚਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਿਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 139 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਠਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅਨੁਮਾਨ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕੁਮਾਰ ਐਕਸਪੋਰਟਸ ਬਨਾਮ ਸ਼ਰਮਾ ਕਾਰਪੇਟਸ (2009) 2 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 513, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੈਰਾ (14-15) ਅਤੇ ਪੈਰਾ (18-20) ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈਃ

“14. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 139 ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਚੈੱਕ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਰਜ਼ੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੇ ਪੂਰੇ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਧਾਰਾ 138 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਚੈੱਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ।

15. ਅਨੁਮਾਨ ਉਹ ਉਪਕਰਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਸਮਰੱਥ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਣ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਜਾਂ ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਸਬੂਤ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਾਰੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤਿੰਨ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੂਜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਉਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਰਥਾਤ, (1) "ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ" (ਖੰਡਨਯੋਗ), (2) "ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ" (ਖੰਡਨਯੋਗ), ਅਤੇ (3) "ਨਿਰਣਾਇਕ ਅਨੁਮਾਨ" (ਨਿਰਨਾਇਕ)। "ਅਨੁਮਾਨ" ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਸੇ ਤੱਥ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦੇ ਇੱਕ ਅਨੁਮਾਨ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ "ਅਨੁਮਾਨਤ ਤੱਥ" ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤੱਥ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮਾਮਲੇ ਤੋਂ ਸੰਭਾਵਤ ਤਰਕ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ, ਜਾਂ ਤਾਂ ਨਿਆਂਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਬੂਤ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਨੁਮਾਨ ਦਾ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਅਰਥ ਹੈ "ਬਿਨਾਂ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਸਬੂਤ ਦੇ ਸੱਚ ਮੰਨਣਾ"।

... .

18. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 118 ਅਤੇ 139 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਲਈ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਵਿੱਚ "ਸਾਬਤ" ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਗੱਲਬਾਤ ਯੋਗ ਲਿਖਤ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਗੱਲਬਾਤ ਯੋਗ ਲਿਖਤ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਂ

ਤਾਂ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ੇ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੇ ਨਿਬੇੜੇ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬੋਝ ਚੁੱਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਨੋਟ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 118 ਅਤੇ 139 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਉੱਤੇ ਬੋਝ ਪਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਜਿਉਂਦੀਆਂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ, ਮੌਜੂਦ ਰਹਿਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਉਦੋਂ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋਣਗੀਆਂ ਜਦੋਂ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ, ਚੈੱਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਰਜ਼ੇ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਅਨੁਮਾਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਧਿਰ ਲਈ ਇੱਕ ਮੁੱਢਲਾ ਕੇਸ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਇਹ ਮੌਜੂਦ ਹੈ।

19. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 118 ਵਿੱਚ "ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਲਟ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ" ਵਾਕੰਸ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 139 ਵਿੱਚ "ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਲਟ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ" ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਵਿੱਚ "ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ" ਅਤੇ "ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ" ਦੀਆਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਹ ਤੁਰੰਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਠਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅਨੁਮਾਨ ਅਸਵੀਕਾਰਨਯੋਗ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਅਨੁਮਾਨ ਅਸਵੀਕਾਰਨਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਿਰਫ ਇਸ ਗੱਲ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਧਿਰ ਉੱਤੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ, ਉਸ ਤੱਥ ਦੇ ਅਧਾਰ ਉੱਤੇ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਸ ਧਿਰ ਨੇ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਵਾਜਬ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਅਸਲ ਤੱਥ ਅਨੁਮਾਨਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਨੁਮਾਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

20. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਤਹਿਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਕੋਲ ਦੋ ਵਿਕਲਪ ਹਨ। ਉਹ ਜਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਦਿਖਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਇਗੀ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ਾ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂ ਕੇਸ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਦਾਇਗੀ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਇੰਨੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸੂਝਵਾਨ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਅਦਾਇਗੀ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ਾ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿੱਧਾ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਵਿਚਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਕਰਜ਼ਾ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਹਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਕੇ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਗਲਤ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਸਬੂਤ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨਾ ਤਾਂ ਸੰਭਵ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਏ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਜ਼ੇ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਹੋਂਦ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ। ਸਬੂਤ ਦਾ ਭਾਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ ਜੋ ਸੰਭਾਵਤ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਉੱਤੇ ਲਿਆਉਣੀ ਪਵੇਗੀ। ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ‘ਤੇ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ’ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ‘ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਮੰਨ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਇਗੀ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ਾ ਮੌਜੂਦ

ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਇੰਨੀ ਸੰਭਾਵਤ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਸੂਝਵਾਨ ਵਿਅਕਤੀ ਕੇਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਪਟੀਸ਼ਨ' ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿੱਧਾ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਵਿਚਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕੋਈ ਕਰਜ਼ਾ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਨਹੀਂ ਲਈ ਸੀ, ਦੋਸ਼ੀ ਹਾਲਾਤ ਸਬੰਧੀ ਸਬੂਤ ਉੱਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਬੋਝ ਫਿਰ ਤੋਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਉੱਤੇ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਅਨੁਮਾਨਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 114 ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜੋ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 118 ਅਤੇ 139 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

। 18. ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਵਜੋਂ ਜਾਂਚ ਕੇ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਉਸ ਉੱਤੇ ਪਾਏ ਗਏ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਬੋਝ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਉੱਤੇ ਖਰੀਦੇ ਗਏ ਚਾਵਲ ਦੇ ਥੈਲਿਆਂ ਲਈ ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਨਾਲ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 139 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਨੁਮਾਨ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੈੱਕ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਰਜ਼ੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਦੇਣਦਾਰੀ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਵਸਤਾਂ ਨਕਦ ਵਿੱਚ ਵੇਚੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਚਾਵਲ ਦੇ ਥੈਲੇ ਕ੍ਰੈਡਿਟ' ਤੇ ਵੇਚੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਕ੍ਰੈਡਿਟ 'ਤੇ ਵੇਚੇ ਗਏ ਸਮਾਨ ਲਈ ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਚੈੱਕ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਉੱਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਖਰੀਦ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਆਪਣੇ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ, ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੈੱਕ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਉੱਤੇ ਖਰੀਦੀਆਂ ਗਈਆਂ ਵਸਤਾਂ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਨਕਦੀ ਅਤੇ ਖਰੀਦ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਖਰੀਦ ਬਾਰੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 139 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਨਾ ਉਠਾਉਣ ਵਿੱਚ ਵੀ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਦੇਣਦਾਰੀ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਚੈੱਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਸਨ।

19. ਇਹ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਚੈੱਕ ਵਿਚਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਿਤ ਨਹੀਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਕਰਜ਼ਾ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। receipts-Ex.-22/v(ਕੋਲੀ) ਜਵਾਬਦੇਹ-ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਭਰ ਕ੍ਰੈਡਿਟ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਖਰੀਦ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ' ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਬਾਰੇ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਜਿਸ ਲਈ ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ receipts-Ex.22/C (ਕੋਲੀ) ਦੁਆਰਾ, ਜਵਾਬਦੇਹ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 139 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਠਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਨੁਮਾਨ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਕਰਜ਼ਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ' ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਕਰਜ਼ੇ ਨੂੰ ਚੁਕਾਉਣ ਲਈ ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ

ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 139 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਜਵਾਬਦੇਹ-ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 139 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਠਾਏ ਗਏ ਅਨੁਮਾਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਦਾ ਬਚਾਅ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਵਸਤਾਂ/ਚੈਲਾਂ ਦੇ ਥੈਲਿਆਂ ਲਈ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਖਾਲੀ ਚੈੱਕ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਕਾਫ਼ੀ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ਯੋਗ ਅਤੇ ਅਸਵੀਕਾਰਨਯੋਗ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗੱਲਬਾਤ ਯੋਗ ਲਿਖਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ; ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਚੈੱਕ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਸਾਲ 2003 ਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਦੂਰ ਦੇ ਸਮੇਂ 'ਤੇ, ਅਸੀਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕੈਦ ਦੀ ਕੋਈ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ।

20. ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, 2006 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ Nos.53 ਅਤੇ 54 ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜਵਾਬਦੇਹ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਉੱਤੇ ਰੁਪਏ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਰੁਪਏ ਦੀ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਰਕਮ ਅੱਜ ਤੋਂ 12 ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ 'ਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਡਿਫਾਲਟ ਸਜ਼ਾ ਕੱਟਣ ਲਈ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਉੱਤੇ, ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ-2,97,150-ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਦੇਵਿਕਾ ਗੁਜਰਾਲ

ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Tarun Mehra

Advocate